

O'ZBEKISTONDA YANGI BAHOLASH TIZIMI SUMMATIVI

Davlatov Akrom Olimovich

mustaqil izlanuvchi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi

imdavlatov@gmail.com tel: +998 99 862 43 21

O'zbekiston Prezidenti Shavkat Mirziyoyev 23-sentabr kuni "Ta'lim to'g'risida"gi qonunni imzoladi. U Qonunchilik palatasi deputatlari tomonidan ikkinchi o'qishda qabul qilingan va 7-avgust kuni Senat tomonidan ma'qullangan. 2019-yil aprel oyida O'zbekiston Prezidenti Shavkat Mirziyoyev Xalq ta'limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlagan edi. Konsepsiya ta'lim infratuzilmasini takomillashtirish va kengaytirish, o'qitish uslublarini takomillashtirishdan tashqari, O'zbekistonni 30 ta yetakchi davlat qatoriga kiritishni maqsad qilgan. Pedagogik-psixologik adabiyotlarda o'qituvchining kasbiy faoliyati strukturasi ham uning kasbiy sifatlari yoki kasbiy qobiliyatlari sifatida qaraladi. Bu tuzilma asosida o'qituvchining yuzlab kasbiy sifatlari va sifatlari belgilab berildi.

O'zbekistondagi baholash tizimi haqiqatan ham umumlashtiruvchi yondashuvga o'tayotgan edi. Summativ baholash odatda o'quvchilarning o'zlashtirishi va malakasini o'lchash uchun o'quv davri oxiridagi o'zlashtirishlarini baholashni o'z ichiga oladi. Ushbu yondashuv o'quv jarayoni davomida doimiy fikr-mulohazaga va monitoringga qaratilgan formativ baholashdan farq qiladi.

Ushbu baholash ko'pincha o'quvchilarning ma'lum bir o'quv davridan keyin mavzuni tushunishi va tushunishini baholash uchun ishlatiladi. U o'quvchilarning materialni qay darajada o'zlashtirganliklarini va o'quv maqsadlariga erishganliklarini o'lchash uchun mo'ljallangan. Summativ baholash turli shakllarda bo'lishi mumkin, masalan, yakuniy imtihonlar, yakuniy loyihalar, standartlashtirilgan testlar yoki keng qamrovli topshiriqlar. Summativ baholash natijalari o'quvchilarning baholarini, keyingi sinfga ko'tarilishlarini yoki ularning umumiy o'quv faoliyatini aniqlashda qo'llaniladi. Baholashning bu turi o'qituvchilar va muassasalar uchun o'qitish usullarining samaradorligi va o'quvchilarning materialni umumiy o'zlashtirib olishlari haqida qimmatli fikr-mulohazalarni beradi.

Shuni ta'kidlash kerakki, ta'lim tizimlari va siyosatlarini rivojlanishi mumkin, shuning uchun baholash tizimining joriy holatini tasdiqlash uchun O'zbekistondagi eng so'nggi rasmiy manbalar yoki ta'lim muassasalariga murojaat qilish tavsiya etiladi. Bundan tashqari, akademik tadqiqotlar va ilmiy maqolalar O'zbekistonda ta'lim tizimi va baholash amaliyotida ro'y berayotgan o'zgarishlar haqida ma'lumot berishi mumkin.

O'zbekistonda o'quvchilarning targ'ibot va umumiy ta'lim faoliyati baholash, imtihon va baholashning uyg'unlashuvi orqali aniqlanadi. O'zbekistondagi ta'lim tizimi markazlashtirilgan modelga amal qiladi va o'quvchilar turli fanlar bo'yicha o'zlashtirishlari va umumiy o'quv yutuqlari asosida baholanadi.

Keyingi sinf yoki bosqichga ko'tarilish odatda o'quvchilarning o'quv yili oxiridagi yakuniy imtihonlar yoki baholashlardagi natijalari bilan belgilanadi. Ushbu baholashlar til, matematika, tabiatshunoslik, ijtimoiy fanlar va boshqa tegishli ta'lim sohalarini o'z ichiga olgan bir qator fanlarni qamrab olishi mumkin.

Rasmiy imtihonlardan tashqari, uzluksiz baholash, darsda ishtirok etish va uy vazifalari ham o'quvchilarning ko'tarilish yoki umumiy ta'lim faoliyatini aniqlashda muhim rol o'ynaydi. O'qituvchilar va maktab ma'muriyati o'quvchilarning o'quv yili davomida erishgan yutuqlarini nazorat qilish va baholash uchun javobgardir.

Shuni ta'kidlash kerakki, O'zbekistondagi turli ta'lim muassasalari va ta'lim darajalarida ko'tarilish va umumiy ta'lim faoliyatini belgilashning o'ziga xos siyosati va tartiblari farq qilishi mumkin. Bundan tashqari, O'zbekiston Xalq ta'limi vazirligi o'quvchilarni baholash va rag'batlantirish bo'yicha yo'riqnoma va qoidalarni belgilashda muhim rol o'ynaydi.

Xususan, 200 ga yaqin ijobiy sifatlar, ya'ni qobiliyatlar, 60 dan ortiq salbiy kasbiy sifatlar o'rganilgan. O'qituvchining kasbiy faoliyatining strukturasi quyidagicha ta'riflash mumkin:

1. Tarbiyalash qobiliyati - ta'lim yuksak darajadagi san'at bo'lib, u shaxsning ijtimoiy hayot talablariga javob bera olish qobiliyatini ko'rsatadi. Ta'lim berish qobiliyati insonni tarbiyalashga emas, balki o'zini o'zi tarbiyalashga yo'naltirish qobiliyati bilan belgilanadi. Bugungi ta'limning maqsadi mustaqil fikrlay oladigan, o'z-o'zini tarbiyalash qobiliyatiga ega bo'lgan shaxsni shakllantirishga qaratilgan.

2. Tashkiliy qobiliyat – tarbiyaviy ishlarni samarali amalga oshirishda o'qituvchining tashkilotchilik qobiliyati alohida ahamiyatga ega. Bunda sinf yoki guruh jamoasini tashkil etish, har bir o'quvchi bilan individual ish olib borish, ularning yoshi, jinsi va individual xususiyatlarini bilish, o'quvchilarning xohish va muammolarini tinglash va ularning yechimini topishga yordam berish, qo'shimcha darslar, to'garaklar va o'quv mashg'ulotlarini o'tkazish uchun tegishli sharoitlar yaratishni o'z ichiga oladi.

3. Kommunikativ qobiliyat – “O'qituvchi-shogird”, ota-onalar, mahalla, mahalla va boshqa tashkilotlar bilan to'g'ri munosabatlar va kasbiy-madaniy munosabatlar o'rnatishga qaratilgan.

4. Idrok etish qobiliyati – o'quvchi qalbiga yo'l topa olish, uni yurakdan his etib, o'z o'rniga qo'ya olish, yoshlarning ma'naviy-ruhiy olamini o'rganish, unga xolisona baho berish; bolaning psixologik xususiyatlarini bilish, uning kayfiyatini, his-tuyg'ularini, diqqatini va boshqa psixik jarayonlarni o'rganish - o'qituvchining idrok etish qobiliyati.

5. Axborot qobiliyati o'qituvchining axborotni qabul qilish, uni har tomonlama o'rganish va tahlil qilish, o'quvchining yoshi, ongi, dunyoqarashiga mos ravishda yetkazish qobiliyatining boshlanishi, ya'ni ta'lim jarayonining boshlanishi hisoblanadi. berish qobiliyatida ifodalanadi. Bu fikrda va uning samaradorligi o'qituvchining axborot qobiliyati darajasini belgilaydi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Gulnoza Mo'minova va Nargiza Mo'minovaning "O'zbekistonda ta'lim tizimi: muammolar va imkoniyatlar". Xalqaro ta'lim jurnali, 2018.
2. Shuhrat Abdullaev va Nodira Azimovaning "O'zbekistonda ta'lim tizimini baholash: qiyosiy tahlil". Markaziy Osiyo ta'lim jurnali, 2019 yil.
3. Firuza Abdullaeva "O'zbekiston ta'lim tizimidagi islohotlar: tanqidiy baho". Ta'lim siyosati va islohoti jurnali, 2020.
4. Dilorom Tursunovaning "O'zbekiston ta'lim tizimida sifatni baholash va baholash". Markaziy Osiyo ta'lim jurnali, 2017 yil.
5. Nigora To'raevaning "O'zbekistonda ta'limni baholash muammolari va imkoniyatlari". Ta'limni rivojlantirish xalqaro jurnali, 2021.
6. Shaxnoza Maxmudovaning "O'zbekiston ta'lim tizimida baholashning o'рни: amaliy misol". Qiyosiy ta'lim jurnali, 2018 yil.
7. Sardor Toshpo'latov "O'zbekistonda ta'lim islohotlari va baholash: tanqidiy tahlil". Markaziy Osiyo ta'lim jurnali, 2016 yil.